

ונחלקו בית שמאי ובית הלל, אם נתקיים התנאי והרי הוא נזיר, או לא, וכמו שמפרשת הגמרא לקמן, אלא שמסדר הש"ס לא הניחו לסיים דבריו, ודחה אותם מיד: (20)

והרי בשלמא פרה, אכן בת קרבן היא, וניתן לפרש את דברי המשנה באופן שאמר הרי עלי להביאה בקרבן נזירות, אלא דלת וכי בת קרבן נזירות היא?!

אלא אמר רבא: כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו כל כך בחזק, שהעולם סבורים שאין אדם יכול להעמידה,

ואמר: "העולם סבורים שאין אדם יכול ב-1 להעמידה, והרי זה כאילו אמרה (1) פרה זו אין אני עומדת, ואני אומר, אדרבה הריני

אמר [הקשה] רבא לדברי רמי בר חמא, האומר, שהתנה הנודר את נזירותו בעמידת הפרה "מאליה":

מי [וכי] קתני במתניתין: אם עמדה מאליה, והרי "הריני נזירה אם עומדת אני" קתני, וזה לא משמע דוקא מאליה?! (18)

אלא אמר [פירש] רבא את משנתנו:

כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו בכח, וכך אמר:

"העולם סבורים שאין אדם יכול להעמידה, והרי הפרה כאילו אמרה: הריני נזירה אם עומדת אני, אבל אני אומר: אדרבה אם לא עמדה הפרה הרי עלי להביאה בקרבן נזירות", (19) ועמדה הפרה מאליה —

מחלוקתם היא במי שאומר "הריני נזיר מן הבשר", אם כן היה לו לתנא לשנות את מחלוקתם במי שאמר "הריני נזיר מן הבשר".

19. א. ואף על גב דקרבנות נזיר אינם באים מבהמה גסה, מכל מקום שייך לקבל על עצמו נזירות על מנת לגלח על כמה עולות וכמה שלמים, כמו שאמרו בספרי על הכתוב בסוף פרשת נזיר "קרבנו לה" על נדרו מלבד אשר תשיג ידו", והן באים אף מן הבקר אם ירצה — על פי תוספות והרא"ש; וראה ברמב"ן על התורה שם ובפירושו המלבי"ם שם.

ב. אין אנו אומרים שכוונתו היתה להביאה על נזיר אחר, כי הלשון משמע דעל עצמו קאמר ונזירות קיבל עליו, ראה "קרבן אורה".

20. תוספות, וראה מה שכתב הרא"ש.

1. בפשוטו, כשם שיש לפרש את המשנה לפי שיטת רמי בר חמא כשלשת השיטות שכתבו

בני אדם זה לזה, ועדיין צריך תלמוד לשון הגמרא.

18. א. ראה בהערה 6, שנתבאר מדוע אי אפשר לפרש שאכן לא נתכוין דוקא שתעמוד מאליה [ודלא כרמי בר חמא].

ב. הקשו התוספות: ומאי קשיא ליה "מי קתני מאליה", והא כמה משניות דמשנינן: "חסורי מיחסרא והכי קתני"?!?

ותירצו, דהני מילי היכא דמוכח החסרון [מתוך דברי המשנה או מתוך ביאור דברי התנאים] אז יש כח להוסיף על לשון המשנה, אבל לדברי רמי בר חמא לא בזה נחלקו התנאים, ואי אפשר להוסיף תיבה זו על לשון המשנה.

ג. בתוספות בעמוד ב' ד"ה בית שמאי, פירשו, שאין עיקר קושיית הגמרא על מה שלא הזכיר התנא תיבת "מאליה", אלא על הזכרת עמידת הפרה ואמירתה בכלל, כי היות ומחלוקת התנאים אינה קשורה בפרה כלל, ועיקר

נזיר מייין אם לא עמדה [תעמוד] הפרה", ואחר כך עמדה הפרה מאליה. (2)

וכך מתפרש לשון המשנה לפי רבא:

"אמרה פרה" — באופן עמידתה — "איני עומדת", ואני אומר: "הריני נזירה" כלומר: נזיר מייין מחמתה "אם — אינה (3) — עומדת" [חסורי מיחסרה המשנה מילת "אינה"], "אני" כלומר: הריני מקבל עלי נזירות, וכפל לשונו של הנודר הוא.

ונחלקו בית שמאי ובית הלל מה היתה כונתו כשאמר "אם לא עמדה":

בית שמאי סברי: תורפיה [גילוי דעתו] (4) ורצונו [דהאי גברא] [הנודר] משום אוקמה בידיה דוקא (5) הוא, והא לא אוקמה שהרי מאליה עמדה, והרי היא כמו שלא עמדה, ולפיכך (6) אמרו בית שמאי: הרי זה נזיר.

ובית הלל — האומרים אינו נזיר — סברי:

תורפיה דהאי גברא משום דרביעא הוא [רצונו של הנודר היה שתקום הפרה ולא תרבוין], והא קמת [והרי עמדה הפרה] ונתקיים רצונו, ועל כן אינו נזיר.

התוספות בעמוד א ד"ה פרה והובאו לעיל בהערה, כך יש לפרש אף לדעת רבא, ואכן כך פירש הרא"ש את הסוגיא, ראה בכל דבריו. אלא שהתוספות ד"ה פרה כתבו בתחילת דבריהם "לשינויא דרמי בר חמא יש לפרש לישנא דמתניתין הכי כו", ואף בסוגיין לא הזכירו את מסקנתם לעיל שהנזיר אמר רק את "דברי הפרה", ומשמע שהם מפרשים בדברי רבא כפירושם הראשון לעיל [וכדעת המפרש], ועל כן נתפרש בפנים על דרך זו, [וטעם השינוי צריך תלמוד].

2. אין להקשות "מי קתני מאליה" כמו שהקשה רבא עצמו על רמי בר חמא, דרך עיקר הדבר במה שתולה נדרו צריך התנא לשנות, ומה שעשתה הפרה אחרי כן אין צריך לשנות — על פי תוספות בעמוד א' ד"ה מי; [ובפרט שזה מוכרח מתוך מחלוקת התנאים].

3. ואם תאמר: הרי רבא אף הוא מוסיף על המשנה, והוא עצמו הרי הקשה על רמי בר חמא "מי קתני מאליה"! ? ביארו התוספות, שהיות ומתוך פלוגתת התנאים מוכח החסרון, הרי שכל כי האי גוונא

אמרינן חיסורי מיחסרה והכי קתני. ולפירוש הרמב"ם וסייעתו שכלל לא נזכר במשנה לשון הנודר, לא קשיא — "ארזי הלבנון".

ולפירוש הרא"ש במסקנא יש לומר, שהנודר אומר בשם הפרה שאינה רוצה לעמוד, הריני נזירה אם אעמוד [וזהו לשון המשנה], והרי הוא — הרוצה שתעמוד הפרה — כאומר על עצמו הריני נזיר אם לא תעמוד הפרה, ראה ברא"ש, וחדושו הוא שאמירת התנאי "בשם הפרה", פועלת תנאי הפוך כלפי הנודר.

4. נתבאר על פי תוספות ד"ה ואמר וד"ה פרה בעמוד א.

5. תורפיה: גילוי דעתו, וכמו "מניחה במקום התורפה", וכן "תורף" שהוא גילוי השטר ועיקרו — רא"ש.

6. ואם אחרים העמידו אותה, הרי היא כעמדה מאליה — רא"ש; ולשון תוספות: "ולבסוף נעשה מעשה שלא טרח בה ולא יגע בה להעמידנה ועמדה מאליה".

ומקשינן: **אי הכי**, לדבריך שאמר הנודר במפורש "הריני נזיר מיין", **אימא סיפא** שממנה מוכח שלא כדבריך, דקתני סיפא:

אמר רבי יהודה: אף כשאמרו בית שמאי שאמירתו אמירת נדר היא, **לא אמרו אלא באומר הרי פרה זו עלי קרבן** —

והאמרי [הרי בית הלל סוברים] שהאומר "הריני נזיר מן הגרוגרות" אינו נזיר כיון שיש כאן נזירות וחרטה, והוא הדין באומר "הריני נזיר מן הבשר", (7) ואם כן איך אתה מפרש לדעת בית הלל שאינו נזיר רק מחמת שעמדה הפרה?!

ואם תאמר באומר "הריני נזיר מיין", מדוע תיאסר הפרה בקונם כקרבן, הרי אמר להדיא נזיר מיין ולא מן הפרה?!

ומשנינן: **אלא הכא במאי עסקינן:**

ומשנינן: אכן, בית הלל עצמם סוברים שבכל אופן אינו נזיר, ומשום שהתחרט מקבלת הנזירות, אבל מה שאמרו בית הלל לבית שמאי במשנתנו — **לטעמייהו** [לשיטתם] **דבית שמאי קאמרי**; וכך אמרו בית הלל לבית שמאי:

כגון דאמר: "אמרה פרה זו, אין אני עומדת, ואני אומר, אדרבה **הריני נזיר מבשרה** של הפרה, **אם לא עמדה הפרה**", ואחר כך **עמדה מאליה**.

וביאור מחלוקת בית שמאי ובית הלל היא:

לא מיבעיא לדידן [לשיטתנו] שאדם יכול להתחרט ממה שקיבל על עצמו נזירות — הרי שאפילו לא קמת הפרה, נמי לא הוי נזיר, שהרי מה שאמר "מבשרה" חרטה היא ובטלה הנזירות.

בית שמאי סברי: תורפיה [רצונן] דההוא גברא דוקא משום אוקמה בידיה [בעצמו, ושלא על ידי אחרים] הוא, והא לא אוקמה, ולכן נזיר הוא.

אלא אפילו לדידכו [לשיטתכם] דאמריתו [שאתם אומרים]: אין חרטה מועילה בנזירות, והאומר "הריני נזיר מן הבשר" הוי נזיר —

ובית הלל סברי: תורפיה [רצונן] דהאי גברא לנדור משום דרביעא, והא קמת ולא נתקיים התנאי, ולכן אינו נזיר.

ופרכינן: וכי בית הלל סברי דאי לא קמת

7. שהיה סבור שיעמידנה ולא יהיה נזיר. וראה עוד שם, שלדעת הרמב"ם אי אפשר לומר כך, וצריך לחלק בין תנאי על עבר שהוא נזיר תיכף, לבין תנאי עתידי בלשון "אם" שעדיין לא נתחייב בשום אופן, רק כשיתקיים התנאי.

7. משמע להדיא, שאם היתה דעתו משום דרביעא, לא היה נזיר אם עמדה מאליה כי לא נתקיים התנאי.

וכתב בחידושי רבי מאיר שמחה, דצריך לחלק [על פי התוספות לב, ב] בין מה שאמרו בית שמאי נזירות בטעות הויה נזירות, לבין כאן

אודו לן מיהת [על כל פנים] דתורפיה דהדין
גברא משוב דרביעא, והא קמת, ולא נתקיים
התנאי ואינו נזיר. (8)

ובית שמאי החולקים ואומרים הרי זה נזיר,
סוברים:

לאו כדברי בית הלל, כי תורפיה דהאי גברא
משוב אוקמה בידיה הוא, והא לא אוקמה
ונתקיים התנאי והרי הוא נזיר.

מתניתין:

מזגו לו לאדם את הכוס של יין, ואמר אותו יא-א
אדם: "הריני נזיר ממנו [מן הכוס]", הרי זה
נזיר לכל. (1)

ומעשה באשה אחת שהיתה שיכורה, ומזגו
לה את הכוס של יין, ואמרה האשה: "הריני
נזירה ממנו", ואמרו חכמים: לא נתכוונה זו
אלא לומר: "הרי הוא עלי קרבן", כלומר:
לאסור את הכוס עליה בנדר בלבד, ובגמרא
יתבאר כיצד מתישב מעשה זה עם האמור
ברישא. (2)

גמרא:

תמיהה הגמרא: היתכן ששנה התנא מעשה
שיש בו לפתור את האמור במשנה?!?

שהרי אמרת ברישא: "מזגו לו את הכוס,
ואמר: הריני נזיר הימנו הרי זה נזיר", וכל
דקדוקי נזירות עליו.

והדר תני, ושוב שונה התנא: "מעשה באשה
אחת שהיתה שיכורה ומזגו לה את הכוס,
ואמרה: הריני נזירה ממנו" שהוא האופן
שאמרנו ברישא שנזיר הוא —

ואילו התנא אומר: "אמרו חכמים, לא
נתכוונה זו אלא לומר: הרי הוא עלי קרבן",
אלמא הרי מוכח דבחאי כוס בלבד הוא
דאסור ומשום נדר, הא יינא אחרינא שרי
ליה [יין אחר מותר לו, לאומר על הכוס
"הריני נזיר ממנו"] כי אינו נזיר. ואם כן
נמצא המעשה סותר את האמור במשנה!?

ומשנינן: חסורי מיחסרא משנתנו והכי
קתני:

מזגו לו את הכוס, ואמר: "הריני נזיר ממנו"
הרי זה נזיר.

דומה לו, ולדבריו מילתא דפשיטא היא, ולא
נשנתה משנה זו אלא משום החידוש שבסיפא,
וקצת נוטה לפירוש זה סדר ההלכות ברמב"ם
פרק א מנזירות.

אבל הרא"ש כתב [והובא גם בשיטה
מקובצת]: "ואפילו לרבי שמעון דאמר [לעיל ג
ב] עד שיזור מכולן, הכא מודה, כיון דלא הזכיר
בהדיא יין, דלא גרע מידות נזירות".

2. הוסיף הרמב"ם [נזירות א יב] "ואם הגיע

8. דלא מסתבר לפרש טעמם של בית הלל משום
דמיחלף בשר ביין, ואילו גרוגרות בענבים לא
מיחלף, שהרי בית הלל דנו עם בית שמאי גם
באופן שאמר הריני נזיר מקרשי הדלת, ושם אי
אפשר לומר דהויא נזירות משום איחלופי,
וכמבואר בסוגיא לעיל.

1. לדעת התוספות יום טוב, טעם דין זה הוא
משום שהאומר: הריני נזיר מן החרצנים, הרי
הוא נזיר לכל לדעת חכמים לעיל ג ב, ודין זה